

مبانی روان‌شناختی

هوش و خلاقیت

تاریخچه، نظریه‌ها و رویکردها

تألیف:

دکتر غلامعلی افروز

(استاد دانشگاه تهران)

دکتر کامبیز کامکاری

انتشارات دانشگاه تهران

شماره ۲۸۵۷

شماره مسلسل ۵۶۵۳

کامکاری، کامبیز، ۱۳۴۵ -
مبانی روان‌شناختی هوش و خلاقیت: تاریخچه، نظریه‌ها و رویکردها / کامبیز کامکاری،
غلامعلی افروز - تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۷.
د، ۲۰۹ ص: مصور، جدول، نمودار، عکس (انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره ۲۸۵۷).
ISBN 978-964-03-5653-1 :

فهرست‌نویس: براساس اطلاعات فیبا
عنوان دیگر: هوش و خلاقیت.
کتابنامه: ص ۲۰۴-۲۰۹.
۱. هوش، ۲. خلاقیت، الف. افروز، غلامعلی، ۱۳۲۹ - ب - دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و
چاپ.
۱۵۳/۹
BF ۴۳۱ / ک ۱۶ م ۲
شماره کتابشناسی ملی
۱۱۰۵۹۱۲

عنوان: مبانی روان‌شناسی هوش و خلاقیت
تألیف: دکتر کامبیز کامکاری - دکتر غلامعلی افروز

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

شابک: ۱ - ۵۶۵۳ - ۰۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ISBN 978-964-03-5653-1

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۲۶۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - سایت: www.press.ut.ac.ir

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

فصل اول

رویکرد متولیان اندیشمند معبد «کونگ فو توآ» در چین به پدیده هوش و تیزهوشی - ۱

فصل دوم

رویکرد جمجمه‌شناسان به هوش و کنش‌های هوش ----- ۱۵

فصل سوم

رویکرد بانیان آموزش و پرورش استثنایی (ایتارد، سگن و اسکیرول) به هوش و

عقب‌ماندگی ذهنی ----- ۲۵

فصل چهارم

رویکرد سر فرانسیس گالتون و جیمز مک کین کتل به هوش و سنجش هوش --- ۳۷

فصل پنجم

رویکرد آلفرد بینه به هوش و آزمونگری هوش ----- ۵۱

فصل ششم

رویکرد چارلز ادوارد اسپیرمن به هوش عمومی و هوش اختصاصی ----- ۶۳

فصل هفتم

رویکرد لوئیز لئون ترستون به هوش، ساختار و مؤلفه‌های آن ----- ۷۷

ث ----- مبانی روان‌شناختی هوش و خلاقیت

فصل هشتم

رویکرد فیلیپ اوارت ورنون به هوش و خصیصه‌های شخصیتی افراد باهوش ----- ۹۳

فصل نهم

رویکرد جوی پل گیلفورد به هوش و ساختار توانش‌های اختصاصی ----- ۱۰۹

فصل دهم

رویکرد جان هاوارت گاردنر به هوش و قالب و ساختار ذهن ----- ۱۲۵

فصل یازدهم

رویکرد روبرت اشترنبرگ به هوش و هوش‌بهر ----- ۱۴۱

فصل دوازدهم

رویکرد سنجش روانی - آموزشی و تفاوت‌های فردی ----- ۱۵۵

فصل سیزدهم

رویکرد ارزیابی و سنجش پویا ----- ۱۷۱

فصل چهاردهم

خلاقیت و مؤلفه‌های آن ----- ۱۸۷

منابع ----- ۲۰۳

هوالمعلیم

گوهره وجود انسان به هوش و اندیشه مزین بوده، به طوری که بزرگترین موهبت الهی در خلقت آدمی است؛ به عبارتی دیگر، بستر اصلی همه تحولات بشر در گستره هستی، سیطره انسان بر قله‌های رفیع علمی و تسخیر کرات و کهکشان‌ها، بهره‌گیری از منابع و معادن، کوه‌ها و دریاها و دستیابی به برترین علوم و فنون و شبکه‌های ارتباطی نوین، محصول اندیشه و رفتار خردمندانه و خلاقانه است.

در این رهگذر، توجه به ماهیت هوش، چگونگی تبلور رفتار خردمندانه، روش‌های ارزیابی و سنجش هوش و تفاوت‌های بین فردی و درون‌فردی از دیرباز مورد توجه همگان به‌ویژه رهبران و مدیران جوامع، نخبگان و کارشناسان علوم رفتاری بوده است.

از آغاز قرن بیستم، مطالعات مربوط به ماهیت هوش و ظرفیت هوشی کودکان و نوجوانان و بزرگسالان و بهره‌گیری از ابزارهای گوناگون برای ارزیابی میزان هوش افراد و شناسایی اشخاص تیزهوش و عقب‌مانده ذهنی در کشورهای مختلف مورد توجه خاص دولتمردان و کارشناسان قرار گرفته و این مهم در چند دهه گذشته به ویژه در سال‌های آغازین قرن بیست و یکم، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار گشته است.

در دهه‌های گذشته، تلاش‌های فراوانی در تبیین ماهیت هوش و ارائه تعریف جامعی از هوش صورت پذیرفته و از آنجایی که همواره هوش یک مفهوم انتزاعی است، ارائه یک تعریف جامع و قابل قبول چندان آسان نبوده و در این زمینه اندیشمندان بزرگی همچون ^۱بینه، ^۲سیمون، ^۳وکسلر، ^۴گیلفورد، ^۵اشترنبرگ و همکارانشان، در

-
- 1 - Binet
 - 2 - Simon
 - 3 - Wechsler
 - 4 - Guilford
 - 5 - Sternberg

عرصه‌های علوم شناختی، تلاش کردند تا با ارائه تعریفی از هوش و خردمندی، ماهیت هوش را تبیین کنند که در فصول مختلف این اثر بدان اشاره خواهد شد.

با عنایت به آنچه که به اختصار مطرح شد، امروزه در بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز علمی جهان، بخش مطالعات و تحقیقات مربوط به هوش و خلاقیت از بیشترین اهمیت برخوردار بوده و توجه صاحب‌نظران این رشته را به خود جلب کرده است.

در میهن اسلامی ما نیز، برغم آن که رشته‌های روان‌شناسی و علوم تربیتی به صورت فعلی و در قالب مطالعات رسمی و دانشگاهی قدمت چندانی ندارد، در دو دهه گذشته تحقیقات و مطالعات قابل ملاحظه‌ای در مورد این مهم انجام پذیرفته است. تدوین طرح تحقیقاتی هوش‌آزمای انفرادی تهران- استانفورد- بینه (T.B.S) در دانشگاه تهران^۱ از جمله اقدامات مهمی بوده که در قلمرو مطالعات مربوط به هوش و ارزیابی و سنجش هوش صورت پذیرفته است.

بدون شک در انجام تمامی پژوهش‌های بنیادی و کاربردی، توجه به سوابق امر و بهره‌گیری از دیدگاه‌های اندیشمندان و صاحب‌نظران این رشته و استفاده از نتایج حاصل از یافته‌های پژوهشی محققانی که در این قلمرو تلاش کرده‌اند، امری است ضروری که به عنوان اقدامی معقول و منطقی محسوب می‌شود.

هدف اصلی از تدوین و تقدیم اثر حاضر، آشنا کردن محققان، دانش‌پژوهان و دانشجویان رشته‌های علوم رفتاری و روان‌شناسی با سیر تحول اندیشه‌ها و مطالعات مربوط به هوش، دیدگاه‌های اهل نظر در ارتباط با هوش و خردمندی، روش‌ها و ابزار مورد استفاده در ارزیابی هوش، تشخیص و شناسایی افراد تیزهوش یا عقب‌مانده ذهنی است. بدیهی است در بررسی فرایند تحول مطالعات مربوط به هوش، توجه به گستره علوم شناختی و خلاقیت‌های ذهنی نیز همواره مدنظر بوده است.

امید است مطالعه این اثر بتواند برای همه دانشجویان و دانش‌پژوهان عرصه‌های روان‌شناسی و علوم شناختی کاملاً مفید بوده و زمینه‌ای برای اندیشه بیشتر در طراحی

۱ - طرح پژوهشی هوش آزمای تهران- استانفورد- بینه در دانشگاه تهران توسط دکتر افروز به همراهی دکتر مومن و جمعی از همکاران دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی انجام پذیرفته است.

مطالعات مربوط به هوش و مقدمه‌ای برای ایجاد دوره‌های تخصصی کارشناسی‌ارشد و دکتری در گستره علوم شناختی، هوش و خلاقیت باشد.

نظرات و پیشنهادهای اصلاحی همکاران بزرگوار و دانش‌پژوهان تیزبین را در رفع نواقص احتمالی و تکمیل اثر حاضر مفتنم دانسته و پیشاپیش سپاس صمیمانه خود را تقدیم می‌داریم.

غلامعلی افروز - کامبیز کامکاری

تشکر و تقدیر

برخود فرض می‌دانیم از همه همکاران محترم و عزیزانی که ما را در تدوین و تقدیم این اثر یاری نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمائیم. در اینجا از زحمات ارزشمند و همراهی‌های همکاران محترم به خصوص سرکار خانم شهره شکرزاده سپاسگزاری نموده و سلامت و توفیقات ایشان را از خالق سبحان مسألت داریم.

غلامعلی افروز- کامبیز کامکاری